

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

ОСОБИСТІТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Матеріали
VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції

12 травня 2017 р.

м. Львів

Львів – 2017

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 20 квітня 2017 року, протокол № 5.

Особистість в екстремальних умовах : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції, 12 травня 2017 р., м. Львів. – Львів : ФОП Корпан Б. І., 2017. – 176 с.

Рецензенти:

Діденко Олександр Васильович – доктор педагогічних наук, професор;

Кривопишина Олена Анатоліївна – доктор психологічних наук, професор.

Редакційна колегія: **Рак Тарас Євгенович** – проректор з науково-дослідної роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, полковник служби цивільного захисту, доктор технічних наук, доцент (*голова*); **Шуневич Богдан Іванович** – директор Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор; **Литвин Андрій Віленович** – завідувач кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор; **Кривопишина Олена Анатоліївна** – професор кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор психологічних наук, професор; **Руденко Лариса Анатоліївна** – професор кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник; **Слободяник Володимир Іванович** – заступник директора Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук, доцент; **Сірко Роксолана Іванівна** – заступник начальника кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук, доцент; **Вдович Світлана Михайлівна** – доцент кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник (*упорядник*).

У збірнику подані матеріали науково-практичної конференції, в яких розглядаються психологічні особливості діяльності особистості в екстремальних умовах, психолого-педагогічні аспекти підготовки фахівців до професійної діяльності, сучасний стан і перспективи психологічного супроводу особистості, яка перебуває в екстремальних умовах, міждисциплінарні гуманітарні аспекти підготовки та діяльності особистості в екстремальних умовах.

Рекомендовано для науковців, психологів-практиків і педагогів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів.

Зміст

Розділ 1

Психологічні особливості діяльності особистості в екстремальних умовах

К. М. Березяк Життєва криза особистості та шляхи її подолання	7
О. М. Борисюк Дослідження впливу професійної мотивації на управлінську компетентність працівників національної поліції України	10
І. М. Гузенко Екстремальні психічні стани військовослужбовців у бойових умовах	12
М. В. Гуменна, науковий керівник – В. М. Фірман Екстремальні ситуації як психологічний фактор впливу на військовослужбовців	14
М. П. Козирєв Психологія агресивного натовпу	16
И. Н. Козубцов Научное сопровождение адъюнктов в развитии их профессиональной готовности к научной и научно-педагогической деятельности	21
О. С. Колосович Особливості кризового періоду розвитку суспільства	24
О. А. Кривопишина Особливості розвитку творчої особистості у стресогенних умовах психологічного насильства	27
А. Ю. Курило, науковий керівник – О. А. Кривопишина Інтелектуальні здібності спортсменів як один із факторів успіху в контактних видах єдиноборств	29
Д. П. Лисенко, науковий керівник – В. В. Стасюк Аналіз проблемних питань захисту особового складу від негативного інформаційно-психологічного впливу в Збройних силах України	33
І. О. Москальов, науковий керівник – В. В. Ягунов Аналіз особливостей практичного мислення організаторів морально-психологічного забезпечення під час вирішення завдань у бойових умовах	35
А. Б. Неурова Вивчення адаптивних можливостей військовослужбовців на основі оцінки їхніх психофізіологічних і соціально-психологічних характеристик	37
Л. С. Орищин-Буждиган Життєвий оптимізм через призму особистого контролю	40
Р. В. Соколовський, науковий керівник – І. Ф. Нізамутдінов Практичний досвід фіксування змін поведінки військовослужбовців у екстремальних ситуаціях АТО	42
Н. О. Терентьєва Професійна діяльність викладача ВНЗ – постійне перебування в екстремальних умовах	45

Розділ 2 Психолого-педагогічні аспекти підготовки фахівців до професійної діяльності

О. П. Баклицька Психолого-педагогічний аспект професійної підготовки студентів ВНЗ спортивно-фізкультурного профілю	49
Н. М. Бідюк Професійна адаптація випускника ВНЗ до умов праці	50
Т. І. Бондар Умови реалізації концепції «реакція на втручання» в системі інклюзивної освіти США	53
Б. В. Брайко Особливості національної системи підготовки фахівців з інформаційної безпеки у Великій Британії	55
Н. М. Василець Особливості ставлення громадян до працівників Міністерства внутрішніх справ	58
С. М. Вдович Естетичне виховання майбутніх фахівців безпеки життєдіяльності	60
Н. Б. Вербин Професійна витривалість як важливий чинник підготовки майбутніх магістрів військового управління до діяльності в екстремальних умовах	62
А. М. Демків, М. М. Назаренко Деякі питання формування особистісної компетентності керівника цивільного захисту	64
Е. Е. Івашкевич До проблеми здійснення синхронного перекладу в екстремальних умовах	66
Н. Ф. Єремєєва Застосування новітніх методів навчання на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням	68
Н. О. Капітан Духовно-моральні засади підготовки фахівців цивільного захисту до професійної діяльності	70
М. М. Лабач Людина в межовій ситуації: художнє осмислення у творчості Івана Багряного	72
А. В. Литвин Формування професійних якостей висококваліфікованих фахівців засобами ІКТ	75
О. І. Любінська Критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини	77
Т. Ф. Матвійчук, В. Ф. Соловійов Інноваційні технології в підготовці студентів ВНЗ галузі фізичної культури і спорту	80
О. І. Пішта, О. В. Стельмах Чинники адаптації курсантів ДСНС України до професійної діяльності у процесі навчання	82
Т. С. Плачинда Психологічна підготовка курсантів льотних навчальних закладів у процесі навчальної діяльності	84

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ ЗАСОБАМИ ІКТ

Швидкі темпи техніко-технологічного оновлення сучасного виробництва, підвищення вимог до професійної кваліфікації фахівців різного рівня і профілю, зокрема в галузі безпеки людини, відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, зумовлюють актуальність удосконалення освітнього процесу у вищих навчальних закладах. Оскільки виробництво, сфера обслуговування, а також різні ланки державної служби в умовах інформаційного суспільства потребують високоосвічених, компетентних фахівців, здатних до нестандартного вирішення професійних завдань, одним з основних чинників підвищення якості вищої освіти є створення більш ефективних технологій професійної підготовки шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Результатом діяльності навчального закладу має стати формування сукупності необхідних фахівцеві компетентностей в інтелектуальній, суспільно-політичній, комунікативній, інформаційній і професійній царині, у тому числі розвинуті професійно важливі якості.

Комп'ютерно орієнтоване навчання, використання на заняттях тематичних презентацій, педагогічних програмних засобів, автоматизованого контролю і тестування є основними формами впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес. Широкого застосування нині набувають електронні освітні ресурси (ЕОР) – навчальні системи, які ґрунтуються на мультимедіа-технологіях (електронні підручники, комп'ютеризовані тренажери, електронні лабораторні практикуми, тестові системи тощо). Зрозуміло, що ІКТ не можуть повністю замінити ні демонстраційний експеримент, ні лабораторні роботи, ні діяльність викладача, але їх використання дає змогу курсантам і студентам підвищити рівень засвоєння матеріалу. На часі розроблення та впровадження в освітній процес інтенсивних дидактичних систем, індивідуальних навчальних матеріалів у поєднанні з комп'ютером і багатофункціональними сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями [1, с. 65].

Активне застосування комп'ютерів і телекомунікацій викликає потребу суттєво нових педагогічних стратегій, адже в разі викладання на основі ІКТ традиційна система підтримувального навчання вимагає відповідних трансформацій. Для того, щоб керувати роботою з використанням ІКТ, викладачу потрібно:

- володіти інформацією про доступні ЕОР;
- розуміти дидактичні можливості цих засобів;
- розробити сукупність індивідуальних дидактичних завдань;
- вміти використовувати тестувальні комп'ютерні програми з дисципліни і розробляти власні тематичні навчальні презентації [4, с. 109].

Зауважимо, що готових ЕОР у вигляді педагогічних програмних засобів (навчальних комп'ютерних програм) поки що мало і вони недосконалі. У процесі роботи з ІКТ часто треба використовувати декілька схем, рисунків, завдань, розташованих у

різних вкладках. Це спричинює появу зайвої інформації на екрані, яка відволікає студентів (курсантів) і потребує зайвого часу викладача на додаткові пояснення.

Використання комп'ютерної графіки відкриває нові можливості для розвитку просторового мислення майбутніх фахівців, зокрема під час вивчення креслення, конструювання і проектування. Важливим у дидактичному плані є застосування ІКТ під час проведення експериментів і виконання лабораторних практикумів [3, с. 259]. Суб'єкти освіти мають можливість моделювати виробничі процеси та ситуації за допомогою ІКТ [2, с. 13].

Значний інтерес викликає у курсантів і студентів процес самостійного пошуку інформації в Інтернеті. Якщо завдання цікаве, професійно спрямоване й актуальне, такі індивідуальні завдання вони виконують із задоволенням. Викладач повинен спрямовувати діяльність таким чином, щоб вони не просто використовували готові реферати (чи інші роботи) із сайтів, а виконували конкретні пошукові завдання.

Вважаємо, що найбільш ефективним засобом формування ІКТ-компетентності у кваліфікованого фахівця є застосування у професійній освіті інформаційно-проектного навчання, тобто інтегрування технології проектного навчання й електронних освітніх ресурсів. Це дає можливість, по-перше, підвищити рівень підготовки з професійно орієнтованих дисциплін, по-друге, закріпити навички роботи з комп'ютерною технікою.

До прогнозованих результатів застосування ЕОР у вищій школі, зокрема інформаційно-проектного навчання, відносимо:

- розвиток у курсантів і студентів умінь застосовувати ІКТ з навчальною метою під час підготовки з різних дисциплін, для організації самостійної роботи, систематизації знань і формування узагальнених прийомів виконання навчальних завдань різного ступеня складності;
- якісну підготовку випускників до державної кваліфікаційної атестації з використанням традиційних засобів та електронних освітніх ресурсів;
- формування та розвиток у курсантів і студентів ІКТ-компетентності (презентаційні, комунікативні, пошукові навички та навички комп'ютерного моделювання);
- підвищення рівня загальної професійної компетентності майбутніх фахівців [4, с. 109].

Аналіз результатів виробничої практики і підсумкової атестації курсантів і студентів, які навчаються з використанням електронних освітніх ресурсів, показує позитивну динаміку формування в них професійної та ІКТ-компетентності, зростання мотивації до навчання, професійної мобільності та рівня кваліфікації в цілому. Це наслідок вироблення професійно важливих якостей і готовності до ефективного пошуку інформації з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних засобів, самостійного вирішення конкретних професійно орієнтованих завдань, обговорення та захисту своєї позиції, участі в колективній роботі, що створюють ситуацію успіху в професійному навчанні.

Таким чином, комп'ютерно орієнтовані засоби є важливим інструментом підвищення якості освіти, які дають змогу необмежено розширити доступ до інформації, покращують наочність та інтерактивність навчання, урізноманітнюють педагогічні технології професійної підготовки. Цілеспрямоване, науково обґрунтоване використання ІКТ у вищій школі дозволяє виконати вимоги галузевих

стандартів вищої освіти, повністю реалізувати завдання, поставлені перед навчальним закладом ринком праці та державним замовленням, забезпечити потреби різних галузей економіки і державних служб у висококваліфікованих фахівцях, а також запити молоді щодо освіти і фахового зростання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кремень, В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 448 с.
2. Литвин, А. Використання технологій мультимедіа у професійній підготовці / Андрій Литвин // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2005. – № 2. – С. 7-22.
3. Литвин, А. В. Забезпечення якості професійної освіти комп'ютерними навчальними засобами / А. В. Литвин // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. – Вип. 12 (16). – Харків : НТУ «ХПІ», 2006. – С. 255-262.
4. Рождественская, Т. А. Система формирования ИКТ-компетентности в процессе подготовки конкурентноспособного рабочего / Т. А. Рождественская, А. В. Сабитова // Актуальные задачи педагогики: материалы II междунар. науч. конф. (г. Чита, июнь 2012 г.). – Чита : Молодой ученый, 2012. – С. 108-110.

УДК 378.046-021.64:616-074

О. І. Любінська

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ІЗ ЛАБОРАТОРНОЇ МЕДИЦИНИ

У психолого-педагогічних дослідженнях для оцінки сформованості або розвитку умінь, навичок, якостей, компетентностей, спрямованості, підготовленості обґрунтовується доцільність використання різних критеріїв. Проте визначення критеріїв – одне зі складних завдань педагогічної науки.

Слово «критерій» грецького походження. У словниках зустрічаємо такі тлумачення цього поняття:

– критерій – це підстава для оцінки, визначення або класифікації чогось; мірило [2];

– критерій – це мірило для оцінювання чого-небудь, засіб для перевірки істинності або помилковості того або іншого твердження [7].

«Критерій виражає найзагальнішу сутнісну ознаку, на основі якої здійснюють оцінку, порівняння реальних педагогічних явищ, при цьому ступінь вияву, якісна сформованість, визначеність критерію виражаються у конкретних показниках» [3].

Якщо критерій – це якості та властивості досліджуваного об'єкта, то показники – це міра сформованості того чи іншого критерію [4].

В. Введенський виділяє три рівні сформованості професійної компетентності: вузький; достатній; широкий [1]. Інший дослідник виділяє п'ять рівнів сформованості професійної компетентності, а саме: репродуктивний (дуже низький), адаптивний (низький), локально-моделюючий (середній), системно-моделюючий (високий) і творчий (дуже високий) [6].